

Arbeidstilsynet

Vår dato: 10.12.2025

Vår referanse: 2025/66234

Deres dato: 31.10.2025

Deres referanse: 2025/18

Vår saksbehandler: Stian William Johansen

Tariffnemnda
Postboks 4720 Torgarden
NO 7468 TRONDHEIM
Norway

Svar på høring - forslag om delvis allmenngjøring av biloverenskomsten

Arbeidstilsynet viser til høring vedrørende begjæring av allmenngjøring av biloverenskomsten av 31. oktober 2025.

Det fremgår av høringsbrevet at LO har begjært delvis allmenngjøring av biloverenskomsten, men at Tariffnemnda foreløpig ikke har tatt stilling til om vilkårene for allmenngjøring er oppfylt, jf. allmenngjøringsloven § 5. Tariffnemnda har likevel laget et utkast til en eventuell forskrift, basert på andre allmenngjøringsforskrifter nemnda har utarbeidet, og med et virkeområde som følger biloverenskomsten¹.

Tariffnemnda ber særlig om høringsinstansenes syn på *om det er behov* for allmenngjøring av biloverenskomsten. Begjæringen fra LO ligger vedlagt.

Arbeidstilsynet støtter begjæringen om delvis allmenngjøring av biloverenskomsten og vil i punkt 1 og 2 begrunne hvorfor. Vi har også innspill til forskriftens utforming i punkt 3.

1. Er det behov for allmenngjøringen innenfor bilbransjen?

Som Tariffnemnda viser til i høringsbrevet, er spørsmålet om det er «dokumentert at utenlandske arbeidstakere utfører eller kan komme til å utføre arbeid på vilkår som samlet sett er dårligere enn det som gjelder for omfattende tariffavtaler for vedkommende fag eller bransje, eller det som ellers er normalt for vedkommende sted og yrke», jf. allmenngjøringsloven § 5.

¹ Biloverenskomsten 2024-2026 mellom NHO og Norges bilbransjeforbund på den ene side og LO og Fellesforbundet på den annen side

Også selv om problemet med dårligere lønns- og arbeidsvilkår for utenlandske arbeidstakere fremstår som lite, oppfatter Arbeidstilsynet at Tariffnemnda tidligere har lagt til grunn at det etter en helhetsvurdering kan treffes vedtak om allmenngjøring – for å fremme lovens formål, jf. eks. vedtak 3. februar 2015 om delvis allmenngjøring av overenskomst for elektrofagene. Det er lagt til grunn at dersom det er overveiende sannsynlig at det innenfor vedkommende tariffområde finnes utenlandske arbeidstakere som arbeider på vilkår som ikke er likeverdige med hva norske arbeidstakere har, kan det treffes vedtak om allmenngjøring. Nemndas vurdering må i så fall bygge på konkrete opplysninger som nemnda etter en helhetsvurdering finner å kunne legge til grunn.

Det fremstår videre som at Tariffnemnda tidligere har lagt til grunn at det kan treffes vedtak om allmenngjøring der «det kan antas at problemer er nært forestående», og hvor det da vil «være tilstrekkelig at en slik utvikling fremtrer som overveiende sannsynlig».

1.1 Dokumentasjon vist til i LOs begjæring – behov for allmenngjøring

Det fremgår av begjæringen fra LO at det ikke foreligger noen fullstendig eller representativ statistikk over lønnsnivåene i bilbransjen.

Følgende uttales blant annet i begjæringen:

«Fellesforbundet har forsøkt å fremskaffe dokumentasjon på individuelle lønnsforhold, men det har vist seg så å si umulig for våre tillitsvalgte å få innpass i den useriøse delen av bransjen. I denne begjæringen legger vi derfor til grunn tilsynsetatenes dokumentasjon på generelt dårlige og uanstendige forhold i bransjen.»

LO har i begjæringen vist til rapport fra Samfunnsøkonomisk analyse (R24-2020) og senere rapporter fra A-krimsentrene og Arbeidstilsynet som omtaler lønns- og arbeidsvilkår i flere segmenter av bransjen.

LO har vist til at disse kildene peker samstemt på betydelige variasjoner i lønn i ulike deler av bransjen, med særlig lave nivåer innen manuell bilvask og bilpleie. LO viser til følgende relevant kunnskap som belyser sannsynlig lønnsnivået:

- A-krimsentret i Oslo rapporterte i 2019 en gjennomsnittslønn på 219 458 kroner, der bare 17 prosent av arbeidstakerne hadde inntekt over 300 000 kroner.
- Arbeidstilsynet har i årsrapporter for 2023 og 2024 vist til omfattende brudd på arbeidsmiljøregelverket og forekomst av svart arbeid og lønnstyveri i arbeidsintensive bransjer, herunder bilpleie- og verkstedtjenester.
- Sysselsettingsstatistikk fra SSB viser samtidig at andelen utenlandske arbeidstakere i bilvask og bilpleie utgjør om lag 46 prosent, hvorav mange fra EU-land i Øst-Europa og Asia. Disse arbeidstakerne er særlig sårbare for utnyttelse, blant annet fordi bransjen preges av lav organisasjonsgrad og manglende tariffavtaledekning.

På denne bakgrunn mener LO det må legges til grunn at det foreligger klare indikasjoner på lønnsnivåer og arbeidsvilkår i deler av bilbransjen som ligger betydelig under nivået i sammenlignbare yrker og under minstebestemmelsene i Biloverenskomsten.

2. Arbeidstilsynets innspill til om det er behov for allmenngjøring

2.1 Hva har Arbeidstilsynet informasjon om?

Arbeidstilsynet kontrollerer ikke direkte lønnsnivå i bransjer uten allmenngjøringsforskrift. Arbeidstilsynet kontrollerer likevel tilgrensende regler, som blant annet bestemmelser om arbeidsavtaler (herunder angivelse av lønn, jf. arbeidsmiljøloven § 14-6 første ledd bokstav i.), at lønn utbetales via bank og at det arbeidstaker får lønnsklipp (arbeidsmiljøloven § 14-15 andre og sjette ledd), arbeidstidsbestemmelser (herunder utbetaling av overtidstillegg),

tilknytningsformer, helse-, miljø-, og sikkerhet (herunder bruk av verneutstyr) og om arbeidet som utføres skjer som del av øvrig lovlig aktivitet (herunder om virksomheter er godkjent at Arbeidstilsynet).

Arbeidstilsynet vurderer at overholdelse av øvrig relevant regelverk, er egnet til å indikere bransjens seriøsitet – og slikt sett kan gi et bidrag til en helhetlig vurdering av om det er behov for allmenngjøring. Vi har også, til en viss grad, innsikt i lønnsnivå der hvor vi har gjennomført tilsyn – gjennom nevnte kontroll av arbeidsavtalens punkt for lønn, sett i sammenheng med krav til betaling via bank og kontroll av krav til utarbeidelse av lønnslipp.

Kontroll av HMS-bestemmelser er videre etter vårt syn egnet for å belyse behov for allmenngjøring av den begjærte bestemmelsen om arbeidstøy og vernefottøy, basert på overenskomstens § 15.

Arbeidstilsynets vurderer at kvalitative vurderinger og erfaringer fra tilsyn vil kunne være viktige for å belyse og underbygge de faktiske arbeidsforhold som finnes i bransjen, særlig der kvantitative data om lønnsnivå og lønnsutbetaling kan fremstå som utilstrekkelige.

Arbeidstilsynet viser også til at det siden sommeren 2022 har det vært [krav til offentlig godkjenning](#) av virksomheter som tilbyr bilpleie, hjulskift og hjullagring. Kravet gjelder ikke for virksomhet som er godkjenningsspliktig som verksted eller kontrollorgan, eller som utfører arbeid på bil som krever særlig arbeidstillatelse av Statens vegvesen, jf. [forskriften § 2](#). Hensikten er at det har vært ansett som tilstrekkelig med én offentlig godkjenning. Et av vilkårene for Arbeidstilsynets godkjenning er etter forskriftens § 6 første ledd bokstav d. at virksomheten legger frem dokumentasjon som viser at den «oppfyller vilkårene i til enhver tid gjeldende forskrift om allmenngjøring av tariffavtale som virksomhetene er omfattet av [...]». Denne delen av bestemmelsen har vært sovende fordi området ikke har vært allmenngjort, men vil aktiveres dersom allmenngjøring skjer.

Arbeidstilsynet har hentet ut tilsynstall for kontroller gjennomført i bransjen for perioden 2022 til i dag (kvantitative erfaringer), og kartlagt hvilke erfaringer sentrale inspektører og jurister har gjort ved tilsyn i bransjen for samme periode (kvalitative erfaringer), se punkt 2.1.1 og 2.1.2 nedenfor. Bilbransjen, og da særlig bilpleiedelen, har vært et særskilt fokusområde for tilsyn etter 2022 som følge av etableringen av godkjenningsordningen.

2.1.1 Tilsynstall for virksomheter innenfor bilbransjen

Det fremgår av høringsbrevet fra Tariffnemnda at det foreslåtte virkeområdet for forskriften følger omfangsbestemmelsen i overenskomsten. Forslaget omfatter i utgangspunktet alle områder innenfor bilbransjen.²

Det er ikke mulig å skille nøyaktig mellom tilsynstall for bilbransjen som helhet, og den delen av bransjen som utgjør bilpleie, hjulskift og hjullagring, *kun basert på næringskoder*.

Fordi vi har hatt en egen tilsynspakke³ knyttet til «bildeie, hjulskift og hjullagring», som var tiltenkt rettet mot bilpleiesegmentet, er det likevel mulig å knytte egne tilsynstall til denne tilsynspakken og dermed si noe om brudd på regelverket for dette segmentet. Hensikten med tilsynspakken var i hovedsak å følge opp godkjenningsordningen og overholdelse av denne.

² Unntatt kjøp- og salg av kjøretøy, maskinell bilvask på bensinstasjoner og ruteskift og reparasjon (her gjelder Glassoverenskomsten).

³ En tilsynspakke består av et utvalgt kontrollpunkt. Et kontrollpunkt er forhåndsdefinerte spørsmål hjemlet i materielle bestemmelser. Kontrollpunktet har som formål å innhente informasjon, sammenholde informasjonen med bestemmelsen(e), og ta stilling til om det foreligger brudd. Ved brudd gis pålegg (vedtak) om retting.

Tabell 1 nedenfor viser tilsynstall for bilbransjen som helhet i perioden 2022 til i dag. Tabell 2 viser tilsyn omfattet av tilsynspakken for arbeidsvilkår innen bilpleie, hjulskift og hjullagring i samme periode. For å gi et sammenligningsgrunnlag mot resten av arbeidslivet, er reaksjonsprosenten fra øvrige tilsyn med virksomheter i hele arbeidslivet inkludert i tabell 3.

Tilsynstallene viser at reaksjonsprosenten i bilbransjen er høyere (78 %) enn i arbeidslivet generelt (65 %). Reaksjonsnivået i bilbransjen som helhet er tilnærmet identisk med det som fremkommer i tilsynspakken for bilpleie. Faktisk er reaksjonsprosenten i bransjen samlet sett to prosentpoeng høyere enn innenfor den særskilte tilsynspakken for «bilpleie, hjulskift og hjullagring».

Tabell 1: Bilbransjen

Tilsyn bilbransjen 2022-dags dato - alle virksomheter alle tema	Antall gjennomførte tilsyn	Antall reaksjoner - Vedta pålegg	Reaksjonsprosent	Antall reaksjoner - Vedta overtredelsesgebyr
G Varehandel				
46 Engroshandel				
46.7 Engroshandel med motorvogner, motorsykler og tilhørende deler og utstyr				
46.71 Engroshandel med motorvogner		16	43	69 %
46.72 Engroshandel med deler og utstyr for motorvogner		38	52	63 %
47 Detaljhandel				
47.3 Detaljhandel med drivstoff til motorvogner				
47.3 Detaljhandel med drivstoff til motorvogner		143	259	70 %
47.8 Detaljhandel med motorvogner, motorsykler og tilhørende deler og utstyr				
47.8 Detaljhandel med motorvogner, motorsykler og tilhørende deler og utstyr		568	1.363	77 %
T Annen tjenesteyting				
95 Reparasjon og vedlikehold av datamaskiner, husholdningsvarer, varer til personlig bruk og motorvogner og motorsykler				
95.3 Reparasjon og vedlikehold av motorvogner og motorsykler				
95.31 Reparasjon og vedlikehold av motorvogner				
95.310 Reparasjon og vedlikehold av motorvogner		1.540	4.232	80 %
95.32 Reparasjon og vedlikehold av motorsykler				
95.320 Reparasjon og vedlikehold av motorsykler		3	9	67 %
Totalsum		2.308	5.954	78 %

Tabell 2: Tilsynspakke bilpleie, hjulskift og hjullagring

Tilsyn arbeidsvilkår 2022-dags dato - bilpleie, hjulskift og hjullagring	Antall gjennomførte tilsyn	Antall reaksjoner - Vedta pålegg	Reaksjonsprosent	Antall reaksjoner - Vedta overtredelsesgebyr
G Varehandel				
46 Engroshandel				
46.7 Engroshandel med motorvogner, motorsykler og tilhørende deler og utstyr				
46.71 Engroshandel med motorvogner		1		
46.72 Engroshandel med deler og utstyr for motorvogner		2	2	100 %
47 Detaljhandel				
47.3 Detaljhandel med drivstoff til motorvogner				
47.3 Detaljhandel med drivstoff til motorvogner		8	16	75 %
47.8 Detaljhandel med motorvogner, motorsykler og tilhørende deler og utstyr				
47.8 Detaljhandel med motorvogner, motorsykler og tilhørende deler og utstyr		88	142	72 %
T Annen tjenesteyting				
95 Reparasjon og vedlikehold av datamaskiner, husholdningsvarer, varer til personlig bruk og motorvogner og motorsykler				
95.3 Reparasjon og vedlikehold av motorvogner og motorsykler				
95.31 Reparasjon og vedlikehold av motorvogner				
95.310 Reparasjon og vedlikehold av motorvogner		356	746	77 %
Totalsum		455	906	76 %

Tabell 3: Totale tilsynstall og reaksjoner alle bransjer

Antall tilsyn 2022-dags dato	Antall reaksjoner - Vedta pålegg	Reaksjonsprosent	Antall reaksjoner - Vedta overtredelsesgebyr
50 209	81 368	65 %	2 429

Det ilegges også overtredelsesgebyr i relativt stort omfang i bilbransjen generelt, selv om hyppigheten er noe høyere innenfor bilpleiedelen. Den høyere andelen overtredelsesgebyr knyttet til tilsynspakken for bilpleie, skyldes i hovedsak at en del virksomheter ikke overholder kravet om godkjenning for å drive bilpleievirksomhet, samt krav til HMS-kort innenfor denne delen av bilbransjen.

Tabell 4 viser temaene hvor det er avdekket brudd i bilbransjen.

Tabell 4: Tema (materielle bestemmelser) - brudd virksomheter innenfor bilbransjen 2022-dags dato

Tilsyn bilbransjen 2022-dags dato - alle virksomheter alle tema	Antall reaksjoner - Vedta pålegg	Reaksjonsprosent	Antall reaksjoner - Vedta overtredelsesgebyr
Arbeidets organisering	52	58 %	
Arbeidsavtaler	255	28 %	5
Arbeidsgivers ansvar for organisering av arbeidet	81	17 %	4
Arbeidsmiljøopplæring for ledere og tillitsvalgte	331	31 %	
Arbeidsmiljøutvalg	16	26 %	
Arbeidstidsordninger	349	32 %	47
Arbeidstilknytning	3	1 %	
Bedriftshelsetjeneste	838	53 %	1
Byggherre	3	40 %	1
Bygnings- og utstyrmessige forhold	93	77 %	4
HMS-kort	154	35 %	35
Håndtering av kjemikalier og biologiske faktorer	82	26 %	6
Informasjon og opplæring	86	14 %	
Informasjons- og påseplikt	54	67 %	
Inneklima	85	55 %	
Innvartering	4	32 %	1
Innleie og utleie	13	64 %	
Kartlegging og risikovurdering av kjemikalier og biologiske faktorer	176	49 %	1
Kartlegging, risikovurdering og tiltak	667	46 %	2
Kontrolltiltak	14	69 %	
Lysforhold	1		
Lønnsystemer	173	16 %	9
Manuelt arbeid	412	52 %	
Markedskontroll - kjemikalier	12	70 %	
Markedskontroll - teknisk	4	60 %	
Maskiner og annet arbeidsutstyr	382	66 %	6
Personlig verneutstyr - kjemikalier og biologiske faktorer	39	19 %	4
Personlig verneutstyr - teknisk	95	15 %	4
Registrerings- og meldeplikt	219	39 %	49
Rutiner - kjemikalier og biologiske faktorer	57	31 %	2
Samordning	6	18 %	
Stoffkartotek	412	40 %	13
Støy	56	45 %	
Tilrettelegging og ledelse	4	6 %	
Tiltak for å redusere eksponering for kjemikalier og biologiske faktorer	233	60 %	8
Irakassering	1	14 %	
Tungt og ensformig arbeid	104	25 %	
Ubequem arbeidsstilling og vibrasjoner	201	65 %	
Uheldige belastninger	9	18 %	
Utforming og innredning av arbeidsplassen	3	100 %	
Varsling	1	25 %	
Verneombud og tillitsvalgtes medvirkning	178	20 %	
Vold og trusler	5	42 %	
Totalsum	5 954	78 %	122

Tabellen ovenfor viser at det i bilbransjen avdekkes brudd på et bredt spekter av regler. De mest typiske bruddene gjelder krav til systematisk HMS, bedriftshelsetjeneste, opplæring, arbeidstid, arbeidsavtaler, maskiner, stoffkartotek og håndtering av kjemikalier. I tillegg avdekkes ofte brudd på registrerings- og meldeplikt (kravet om godkjenning for å drive bilpleievirksomhet) og krav til HMS-kort.

Overtredelsesgebyr ilegges hyppigst ved brudd på krav om tillatelse til å drive virksomhet, krav til HMS-kort, arbeidstidsbestemmelser (herunder registrering av arbeidstid) og innhold i arbeidsavtaler, men også mangelfullt eller fraværende system for helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet.

2.1.2 Kvalitative vurderinger fra tilsyn

Arbeidstilsynets inspektører har gjennomført tilsyn innenfor flere deler av bilbransjen, herunder særlig tradisjonell bilpleievirksomhet og hjulskift, men også bilverksteder, lakkverksteder og smart-repair/bilkosmetikkvirksomheter.

Arbeidstilsynet velger ut tilsynsobjekter ut fra en risikobasert tilnærming, fordi vi vil bruke ressursene hvor tilsyn antas å kunne ha størst effekt. Som følge av dette er i svært liten grad gjennomført tilsyn med bilforhandlere (merkevarerforhandlere og bensinstasjoner), fordi det er risikovurdert at denne delen av bilbransjen har lav sannsynlighet for useriøsitet eller arbeidslivskriminalitet.

Arbeidstilsynets inspektører erfarer at arbeidstakerne som påtreffes i tilsyn, særlig innenfor bilpleiedelen, i all hovedsak er av utenlandsk opprinnelse og mange har svært begrensede norskkunnskaper og svak kjennskap til regelverket. Også arbeidsgiverne er i hovedsak av utenlandske opprinnelse og har også i mange tilfeller begrensede norskkunnskaper og svak kjennskap til regelverket.

Inspektørene erfarer gjennom tilsyn at deler av bilpleiebransjen har klare elementer av:

- svært lave priser
- uregistrerte arbeidstakere (herunder manglende oppføring i NAV aa-register, men også tredjelandsborgere uten lovlig rett til arbeid og/eller opphold)
- hyppige konkurser og re-etableringer
- stråmannsvirksomhet
- lav lønn og/eller manglende lønnsutbetaling i henhold til kontrakt
- manglende utbetaling av overtidsgodtgjørelse

Arbeidstilsynet inspektører rapporterer å ha erfart at lønnsnivået gjennomgående er lavt, spesielt innenfor delen av bransjen som driver med manuell bilpleie. Erfaringene er særlig gjort gjennom samtaler med arbeidstakerne og ved kontroll av minimumsvilkårene i arbeidsavtalene, jf. arbeidsmiljøloven § 14-6 første ledd bokstav i. Inspektørene erfarer at timelønnen varierer, men det er i tilsyn funnet timelønn ned mot 110 kroner og fast månedslønn fra ca. 20 000 kroner for fulltidsarbeid. Våre inspektører erfarer med andre ord at lønnsnivået i deler av bilbransjen, og da spesielt innenfor manuelle bilpleietjenester (herunder dekkhotell), er vesentlig lavere enn det nivået som følger av Biloverenskomsten. På verksted der det kreves høyere grad av kompetanse, erfarer våre inspektører imidlertid at arbeidstakerne har et vesentlig høyere lønnsnivå enn det som finnes innenfor bilpleiesegmentet.

Arbeidstilsynets inspektører påtreffer i et visst omfang arbeidstakere som oppgir å ikke kjenne sin lønn og/eller ikke får tilgang til lønns slipper. Det er avdekt tilfeller der arbeidstaker ikke får utbetalt lønn overhodet. Det er sannsynlig at enkelte arbeidstakere får utbetalt lønn bare delvis via ordinære systemer og deler av lønnen helt eller delvis utbetales kontant og/eller svart.

Prisnivået på bilpleietjenester i markedet er i seg selv en indikator på lav lønn og mulig utnyttelse av sårbare arbeidstakere. Seriøse tilbydere av bilpleietjenester står i fare for å miste kunder og markedsandeler når lavt prisnivå muliggjøres som følge av svake lønns- og arbeidsvilkår i konkurrerende virksomheter. I det segmentet hvor det er gjennomført flest tilsyn; bilpleie, lakkering, dekkhotell, bruktbilsalg og bilverksted uten merketilknytning, har inspektørene i svært liten grad sett spor av tariffavtaler.⁴

Inspektørene erfarer videre at andre hyppige brudd på regelverket er manglende arbeidsavtaler, manglende registrering av arbeidstid (særlig der det utbetales fastlønn), manglende overtidsbetaling og manglende kontroll på arbeidstidsbestemmelsene i kapittel 10. I tillegg avdekkes mangler knyttet til godkjenning/feil godkjenning, HMS-kort, verneutstyr og arbeidstøy, merking av kjemikalier, stoffkartotek, årlig godkjenning av løfteutstyr, verneombud og sikring av områder som brukes til lagring av for eksempel dekk i høyden, samt uforsvarlige utilstrekkelige arbeidslokaler. I en del tilfeller føres kun Skatteetatens personallistebok⁵, eller det føres timer pr. oppdrag (faktureringstimer) og ikke reelle

⁴ Tariffavtaler etterspørres ikke nødvendigvis direkte, men det vil vanligvis være spor av tariffavtalene ved eksempelvis henvisninger i arbeidsavtalene eller ved at det finnes avtaler om arbeidstidsordninger mv.

⁵ Som viser tilstedeværelse, men ikke er egnet for å beregne og holde kontroll på arbeidstiden.

arbeidstimer mv. Manglende oversikt over arbeidstid er en utfordring for å kunne føre kontroll av overtidsbetaling.

I forbindelse med en del tilsyn, møter Arbeidstilsynet på forklaringer vi mistenker er forsøk på omgåelser av regelverket. Dette kan for eksempel være at personer som er til stede har første dag på jobb eller «bare hjelper til», eller at arbeidende personer er på besøk, bare er innom eller jobber svært begrenset. Disse personene kan også være «privat innkvartert» hos arbeidsgivers familie eller venner. I en del tilfeller påstås også arbeidsgiver å være en person som ikke er til stede eller det for øvrig finnes få spor av i virksomheten.⁶

På grunn av de sammensatte utfordringene i bransjen, er det i mange tilfeller mistanke om brudd på regelverk flere etater forvalter og håndhever. Tilsyn i bransjen gjennomføres derfor ofte i samarbeid med andre kontrollmyndigheter (ca. 20 %). Innenfor bilbransjen gjennomføres Arbeidstilsynet ofte tilsyn sammen med Statens vegvesen, politiet, brannvesenet og el-tilsynet. Arbeidstilsynet erfarer at enkelte virksomheter driver med kombinasjonstjenester innenfor bilbransjen, som blant annet går på tvers av Arbeidstilsynets godkjenningsordning for bilpleie, Statens vegvesen sin [godkjenningsordning for verkstedvirksomhet](#) og [politiets brukthandelbevilling](#).

Arbeidstilsynets inspektører erfarer også at det kan antydes visse ulikheter innad i bilbransjen når det gjelder hvilke deler av bransjen som er mest utsatt for useriøsitet og svake lønns- og arbeidsvilkår. Som allerede nevnt, fremstår bilpleie, hjulskift og hjullagring som klart mest utsatt. Segmentet preges av lave kompetansekrav, mange utenlandske sesongarbeidere og tidvis lange åpningstider⁷.

Verksteder og service har generelt mer ordnede forhold, spesielt når det gjelder arbeidstid og lønnsutbetalinger. Det finnes likevel også i en viss utstrekning også ulovlige verksteder og disse skiller seg ut som svært useriøse med omfattende brudd. For bruktbilforhandlere og bensinstasjoner er det gjennomført få kontroller, men der det er gjort tilsyn, er det likevel funnet grove brudd på arbeidsmiljøloven og mistanke om brudd på regelverk andre etater forvalter og håndhever. Det vises til det som er skrevet i avsnittet ovenfor om samordnede kontroller også utenfor kun den delen av bransjen som utgjør bilpleie, hjullagring og hjulskift.

2.1.3 Arbeidstilsynets vurdering av om det er behov for allmenngjøring

Tariffnemnda har særlig bedt om å få høringsinstansenes syn på om det er et behov for allmenngjøring av biloverenskomsten.

Arbeidstilsynet legger til grunn at våre erfaringer fra tilsyn i bransjen er særlig relevante, og viser også til at Fellesforbundet ifølge begjæringen har uttalt at det så å si har vært umulig for deres tillitsvalgte å få fremskaffe dokumentasjon om individuelle lønnsforhold.

Arbeidstilsynet vurderer at den dokumentasjon som LO har fremlagt i forbindelse med begjæringen, gir et godt bilde av i alle fall deler av bransjen. Vi viser til de tilsynstall og reaksjoner som er presentert ovenfor under punkt 2.1.1 og erfaringer fra tilsyn som er redegjort for under punkt 2.1.2.

Samlet sett mener Arbeidstilsynet at det, i alle fall for bilpleiedelen av bilbransjen, ikke kan være særlig tvilsomt at det er behov for en minstelønn som kan sikre tilstrekkelig ivaretagelse av sårbare og utsatte arbeidstakere. Sett hen til den praksis Tariffnemnda tidligere har lagt til grunn er det, i alle fall innenfor bilpleiedelen av bilbransjen, videre grunn til å tro at

⁶ Stråmannsvirksomhet

⁷ Eksempelvis virksomheter som driver med hjulskift, som har stort arbeidspress i sesong når det legges om fra sommer- til vinterhjul og motsatt.

dokumentasjonvilkåret er oppfylt, jf. allmenngjøringsloven § 5. Dette er imidlertid opp til Tariffnemnda å ta stilling til.

Det fremstår ikke åpenbart om hele bilbransjen har behov for å omfattes av en allmenngjøring. Det er tydeligst dokumentert at behovet er størst innenfor bilpleie, hjullagring og hjulskift. Øvrige deler av bilbransjen fremstår mer fragmentert, hvor det både er seriøse virksomheter og mer useriøse virksomheter. Det kan også være glidende overganger og virksomheter som tilbyr overlappende tjenester, eksempelvis innenfor verksted og kjøp- og salg av bruktbil, som nevnt ovenfor – hvor det eksempelvis utføres bilpleie som en del av virksomhet. Det er derfor krevende å foreta en klar avgrensning, som kan tale for at hele bilbransjen bør omfattes av allmenngjøringen.

2.1.4 Særlig om arbeidstøy

Et av de begjærte allmenngjorte vilkårene er arbeidstøy, basert på overenskomstens § 15 om arbeidstøy og vernefottøy.

Som det fremgår av tabell 4 ovenfor, gir Arbeidstilsynet hyppig pålegg knyttet til bruk av kjemikalier og tiltak eller verneutstyr for å beskytte arbeidstakerne mot slike kjemikalier. I perioden 2022-dags dato ble det blant annet gitt pålegg om tiltak for å redusere eksponering for kjemikalier i totalt 223 tilsyn. Dette pålegget ble gitt i 60 % av tilfellene hvor det ble kontrollert. Det ble også gitt 176 pålegg i tilfeller hvor virksomheter hadde manglende eller mangelfulle risikovurderinger knyttet til kjemikalier. Dette pålegget ble gitt i 49 % av tilfellene hvor det ble kontrollert. Det ble også gitt pålegg om personlig verneutstyr i 19 % av de kontrollerte tilfellene.

Skillet mellom arbeidstøy og personlig verneutstyr kan tidvis være noe overlappende. Arbeidstøy er alminnelige klær og uniformer som ikke er spesielt beregnet til å beskytte arbeidstakernes sikkerhet og helse. Dette i motsetning til personlig verneutstyr som omfatter alt utstyr, inkludert tilbehøret til utstyret, som bæres eller holdes av arbeidstaker for å verne arbeidstaker mot farer som kan true vedkommendes sikkerhet og helse under arbeidet. Personlig verneutstyr kan også omfatte ulike typer klær og fottøy *dersom de har som hensikt å verne arbeidstaker mot særlige risikoforhold i arbeidet*. Arbeidsmiljøloven med tilhørende forskrifter stiller generelle krav til arbeidsmiljøet i en virksomhet. Arbeidsmiljøet skal være fullt forsvarlig, ut fra en enkeltvis og samlet vurdering, og slik at arbeidstakerne ikke utsettes for uheldige fysiske eller psykiske belastninger, jfr. arbeidsmiljøloven §§ 4-1 og 4-4.

Arbeidstilsynet har kartlagt inspektørenes erfaringer knyttet til arbeidstøy på samme måte som gjennomgått under punkt 2.1.2. Inspektører som har utført tilsyn innenfor bilbransjen, rapporterer om at arbeidstakere ofte mangler arbeidstøy og fottøy (vernesko). I bilpleie- og verkstedsbransjen operer arbeidstakere delvis utendørs og innendørs (åpen garasjeport), og har derfor behov for arbeidstøy som beskytter mot både kulde og vann, i tillegg til olje, smuss m.m. Da kjøretøy også ofte løftes i høyden med lift/jekk er det også ofte nødvendig at arbeidstakere utstyres med vernesko med stålhette for å redusere faren for klemskade. Våtarbeid medfører også behov for flere skift og stiller krav til hvilket materiale klærne kan være laget av for å gi tilstrekkelig vannavisning, varme og beskyttelse. Våre inspektører erfarer jevnlig at arbeidstaker opplyser at de får uegnet bekledning og færre plagg enn nødvendig.

På denne bakgrunn vurderer Arbeidstilsynet at det også fremstår som nødvendig å allmenngjøre overenskomstens bestemmelse om arbeidstøy og vernefottøy. At HMS-bestemmelser og det som i dag er privatrettslige bestemmelser kan være noe overlappende, taler også etter vårt syn for allmenngjøring og at det i større grad er mulig å offentligrettslig håndheve reglene.

3. Arbeidstilsynets innspill til forskriftens utforming

3.1 Forskriftens foreslåtte virkeområde og «innstillingsrettsunntak»

LO har begjært et virkeområde som samsvarer med av omfangsbestemmelsen i overenskomsten § 1-2, med følgende angivelse:

«Forskriften gjelder for ansatte som har sitt arbeid innenfor alle områder innen bilbransjen, (f.eks. bilverksteder, bilopprettingsverksteder, billakeringsverksteder, gaffeltruckverksteder, traktorverksteder, verksteder for anleggsmaskiner, bilgummiverksteder og bensinstasjoner) herunder reparasjon, service, vedlikehold, lakkering, oppretting, lagerarbeid m.m.»

Det fremgår av begjæringen at «Kjøp og salg av kjøretøy er ikke med i overenskomstens omfang. Heller ikke ruteskift og reparasjon av ruter faller innenfor omfanget. Dette er omfattet av Glassoverenskomsten mellom Glass og Fasadeforeningen og Fellesforbundet. Videre må det (i enkelte tilfeller) skilles mellom manuell og maskinell bilvask. All manuell bilvask er omfattet, mens maskinell bilvask på bensinstasjoner er ikke omfattet»

Tariffnemnda følger i høringsbrevet opp med følgende spørsmål:

«Tariffnemnda har laget et utkast til en eventuell forskrift. Denne bygger på andre allmenngjøringsforskrifter fra Tariffnemnda. I tråd med LOs begjæring følger virkeområdet for forskriften omfangsbestemmelsen i overenskomsten, jf. utkast til forskrift § 2. Tariffnemnda ønsker synspunkter på om det bør legges til i bestemmelsen om virkeområdet at «forskriften ikke gjelder for ansatte i bedrifter som er omfattet av tariffavtale inngått med fagforening med innstillingsrett»

Så vidt vi kan se ble en tilsvarende bestemmelse gitt med følgende begrunnelse, jf.

[Tariffnemndas vedtak av 21. juni 2011](#);

«På dette området drives de samme og tilsvarende typer tjenester innenfor mange tariffområder. Det har derfor vært avgjørende for Tariffnemnda at forskriftens virkeområde avgrenses slik at den ikke griper inn i andre tariffavtalers virkeområder og dermed partenes avtaleadgang. I tråd med forslag fra NHO Service har Tariffnemndas flertall valgt å presisere denne avgrensningen uttrykkelig i forskriftens omfangsbestemmelse. Forskriften vil dermed ikke komme til anvendelse for ansatte i bedrifter som er omfattet av andre tariffavtaler inngått med fagforening med innstillingsrett. Vilåret om fagforening med innstillingsrett er viktig for å unngå at allmenngjøringsforskriften skulle måtte vike for enhver tariffavtale.

Forskriften vil dermed ikke komme til anvendelse for renholdere i kommunal og statlig virksomhet som driver renhold i egen regi. Den kommer heller ikke til anvendelse for private bedrifter som driver renhold i egen regi – dette følger av virkeområdet for renholdsoverenskomsten slik det er definert i praksis. Videre vil den heller ikke komme til anvendelse for andre arbeidstakere som kanskje også driver med renhold i virksomheter som selger renholdstjenester, men som er omfattet av annen tariffavtale inngått med fagforening med innstillingsrett.» (våre understrekninger)

Vi er ikke kjent med om tilsvarende hensyn gjør seg gjeldende på dette området. Tariffnemnda har i høringsnotatet ikke indikert hvorfor en slik bestemmelse eventuelt kan være aktuell i denne forskriften. Det er derfor uklart for Arbeidstilsynet hvilke deler av bilbransjen som evt. ville vært omfattet av et slikt unntak, når det uansett fremgår av begjæringen fra LO hvilke typer arbeid som ikke vil være omfattet. Arbeidstilsynet er

imidlertid ikke sikre på om angivelsen fra LO om hva som ikke omfattes av overenskomstens omfangsbestemmelse i begjæringen, er utfømmende. Arbeidstilsynet antar at Tariffnemnda kan avklare dette med partene.

Arbeidstilsynet mener et «innstillingsrettsunntak» kun bør innføres når det er klart behov for det. Et slikt unntak bør kun gjelde en ellers velregulert del av bransjen. Våre erfaringer fra tilsyn innenfor renholdsbransjen tilsier at en slik bestemmelse i vesentlig grad kan komplisere tilsyn og håndheving.

Arbeidstilsynet understreker at slike unntak kan gjøre regelverket uoversiktlig. Vi viser også til at oppdragsgivere skal kunne orientere seg i regelverket og ha oversikt over sin [informasjons- og påseplikt](#). Etter vårt syn bør virkeområdet for forskriften fremgå så tydelig som mulig. Problemstillinger knyttet til virkeområdet er typisk et tvistetema og kilde til mye usikkerhet og dermed både ressurskrevende og prosessdrivende.

Vi legger imidlertid uansett til grunn at et innstillingsrettsunntak vil kunne kartlegges nærmere i samarbeid med partene, og at tilstrekkelig god informasjon vil kunne utarbeides og publiseres blant annet på arbeidstilsynet.no. Foretrukket løsning bør likevel som nevnt være å løse tolkningsutfordringene i selve forskriftsteksten, hvis mulig.

Arbeidstilsynet foreslår uansett at en unntaksbestemmelse bør utformes på samme måte som allmenngjøringsforskriften for renholdsbedrifter § 2 andre ledd, altså:

«Forskriften gjelder ikke for ansatte i bedrifter som er omfattet av tariffavtale inngått med fagforening med innstillingsrett. Forskriften gjelder likevel for ansatte i bedrifter som er omfattet av [Biloverenskomsten].»

Den understrekede teksten ovenfor er hentet fra ordlyden i allmenngjøringsforskriften for renhold, men er endret og tilpasset bilbransjen/biloverenskomsten. Arbeidstilsynet har ved tilsyn innenfor renholdsbransjen erfart at virksomheter som var omfattet av overenskomsten som ble delvis allmenngjort, mente seg omfattet av unntakets ordlyd og derfor mente at Arbeidstilsynet ikke kunne håndheve de allmenngjorte bestemmelsene. Vi viser til det som er skrevet om at det bør søkes å unngå uklarheter, som krever ressurser og er prosessdrivende.

3.2 Innspill til strukturell endring – unntak for lærlinger og personer på arbeidsmarkedstiltak

Arbeidstilsynet foreslår at unntaket fra forskriften for lærlinger og personer på arbeidsmarkedstiltak, reguleres i et eget ledd. Det gjør bestemmelsen språklig lettere å lese, gir bedre oversikt over hvem som er omfattet av forskriften, og hvem som ikke er det.

Det er gjort på tilsvarende måte i flere andre allmenngjøringsforskrifter, eksempelvis forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser i Norge.

Forslaget innebærer at forskriftens § 1 utformes på følgende måte (endringer i rødt):

«§ 2. Virkeområde

Forskriften gjelder for ansatte, ~~med unntak av lærlinger og personer på arbeidsmarkedstiltak~~, som har sitt arbeid innenfor alle områder innen bilbransjen, (f.eks. bilverksteder, bilopprettingsverksteder, billakkeringsverksteder, gaffeltruckverksteder, traktorverksteder, verksteder for anleggsmaskiner, bilgummiverksteder og bensinstasjoner) herunder reparasjon, service, vedlikehold, lakkering, oppretting, lagerarbeid m.m.

Forskriften gjelder likevel ikke for:

- a. kjøp og salg av kjøretøy
- b. ruteskift og reparasjon av ruter
- c. maskinell bilvask i vaskehall, på for eksempel bensinstasjoner

Forskriften gjelder ikke for lærlinger og personer på arbeidsmarkedstiltak.»

3.3 Allmenngjøring av «arbeidsmiljølovens bestemmelser om arbeidstid og overtidsgodtgjørelse»

Det fremgår av begjæringen at «LO anser det som naturlig at utformingen av forskriften i hovedsak bygger på tidligere vedtak. Det foreslås ut fra det at arbeidstid og overtidsgodtgjørelse følger arbeidsmiljølovens bestemmelser.» Det er foreslått følgende ordlyd i forskriften:

«§ 4. Arbeidstid og overtid
Arbeidstid og overtidsgodtgjørelse følger arbeidsmiljølovens bestemmelser.»

Tariffnemnda følger i høringsbrevet opp med følgende oppfordring:

«Det er også i tråd med begjæringen lagt inn et forslag om at arbeidstid og overtidsgodtgjørelse følger arbeidsmiljølovens bestemmelser, jf. utkast til forskrift § 4. Tariffnemnda ønsker høringsinstansenes syn på utformingen av en eventuell forskrift.»

Arbeidstilsynet kan ikke se at det i tidligere vedtak gjennomgående er fastsatt bestemmelser om arbeidstid som viser til arbeidsmiljøloven. De fleste forskriftene med allmenngjorte vilkår har ikke arbeidstid som allmenngjort vilkår eller bestemmelser som viser til arbeidsmiljøloven kapittel 10.

Arbeidstilsynet har gjennomgått de øvrige allmenngjøringsforskriftene og kun funnet bestemmelser om arbeidstid og overtid i følgende to forskrifter:

- forskrift om allmenngjøring av Industrioverenskomsten/VO-delen for skips- og verftsindustrien, og
- forskrift om allmenngjøring av Landsoverenskomsten for elektrofagene.

Av forskriftenes § 5 som begge gjelder arbeidstid fremgår det at «den ordinære arbeidstid skal ikke overstige 37,5 timer pr. uke.» I tillegg har allmenngjøringsforskriften for industri, grenser for skiftarbeid. Bestemmelsene innebærer unntak fra arbeidsmiljøloven § 10-4, til gunst for arbeidstaker.

Tilsvarende gjelder for overtid i forskriftenes § 6. Dette er også de eneste forskriftene med bestemmelser om overtidsgodtgjørelse. Bestemmelsene er identiske, og gir arbeidstaker bedre rettigheter enn arbeidsmiljøloven.

Allmenngjøringsforskriftenes system ser dermed ut til å være at forskriftene har særlige bestemmelser om arbeidstid *der de avviker* fra de alminnelige reglene i arbeidsmiljøloven.

Opplysningshensyn er neppe et tungtveiende hensyn når det gjelder en ren henvisningsbestemmelse som ikke inneholder noen rettigheter knyttet til arbeidstid - slik som den foreslåtte § 4. Det er neppe grunn til å tro at arbeidsgivere og arbeidstakere vil ha behov for å orientere seg i forskriften for å kunne finne frem til arbeidsmiljølovens regler for

arbeidstid. I tillegg vil det for en oppdragsgiver kunne virke forvirrende om arbeidstid da er et arbeidsvilkår som omfattes av informasjons- og påseplikt.

Arbeidstilsynet mener derfor at den foreslåtte § 4 ikke bør tas inn i forskriften. Det er ikke tvilsomt at arbeidsmiljølovens arbeidstidsregler kommer til anvendelse for arbeid som utføres av arbeidstakere i bransjen.

3.4 Arbeidstøy og vernefottøy

Det er videre foreslått følgende bestemmelse om arbeidstøy i § 6:

«§ 6. Arbeidstøy
Arbeidsgiver skal sørge for nødvendig arbeidstøy og vernefottøy tilpasset arbeidsplassen og arbeidet.»

Etter vår forståelse av allmenngjøringsloven, stilles det ikke krav om særskilt dokumentasjon for allmenngjøring av hver enkelt bestemmelse, så lenge grunnvilkåret for allmenngjøring er oppfylt. Bestemmelsen kan dermed inntas uten at det foreligger spesifikke dokumenterte funn om mangler ved arbeidstøy og vernefottøy. Uansett vurderer vi at det er holdepunkter for behov for allmenngjøring av krav til nødvendig arbeidstøy og vernefottøy, jf. våre erfaringer i forbindelse med tilsyn som omtalt ovenfor under punkt 2.1.4.

§ 6 har i større grad enn øvrige deler av den foreslåtte forskriften en side mot HMS-regler. Som beskrevet under punkt 2.1.4, kan skillet mellom arbeidstøy og personlig verneutstyr tidvis være noe overlappende.

Ordlyden i den foreslåtte bestemmelsen er et funksjonskrav, jf. «nødvendig». Gitt denne formuleringen, kan en som skal tolke og anvende bestemmelsen, forstå bestemmelsen som et rent HMS-krav knyttet opp mot en forsvarlighetsvurdering. Vi legger imidlertid til grunn at overenskomsten tar sikte på noe mer enn en ren forsvarlighetsvurdering. Arbeidstilsynet anser derfor regelen som noe uklar. Vi mener at bestemmelsen i større grad bare ta opp i seg sentrale deler av [overenskomsten § 15](#), slik at det ikke blir uklart hva bestemmelsen faktisk stiller krav til. Vi vurderer også at bestemmelsens overskrift bør gjenspeile innholdet og derfor også inneholde begrepet «vernefottøy».

Arbeidstilsynet foreslår at det vurderes en bestemmelse som i større grad baseres på sentrale og relevante deler av overenskomsten § 15, eksempelvis:

«§ 6 Arbeidstøy og vernefottøy
Arbeidsgiver skal uten kostnad for arbeidstaker sørge for nødvendig arbeidstøy og vernefottøy tilpasset arbeidsforholdene.

Arbeidstøyet skal minst omfatte to sett per arbeidstaker per år. Arbeidstøy skal utleveres ved tiltredelse og ellers byttes ut uten ugrunnet opphold når bytte er nødvendig på grunn av slitasje o.l.

Arbeidstøyet og vernefottøyet skal være tilpasset årstidsvariasjoner og arbeidsforholdene for øvrig, og være av slik kvalitet at det tåler normal bruk under de arbeidsforhold som er vanlige i virksomheten.

Arbeidsgiver skal sørge for nødvendig vask eller rens av arbeidstøyet. Vask eller rens skal skje ukentlig når dette anses påkrevd av hensyn til helse, sikkerhet eller hygiene.

Arbeidstøyet og vernefottøyet er bedriftens eiendom.»

4. Avslutning og oppsummering

Arbeidstilsynet vurderer samlet at dokumentasjonsgrunnlaget gir klare holdepunkter for at det er betydelige utfordringer med lønns- og arbeidsvilkår i bilbransjen, særlig innen bilpleie, hjulskift og hjullagring.

Våre erfaringer fra tilsyn viser også et behov for tiltak som kan motvirke useriøse aktører og styrke beskyttelsen av arbeidstakerne. Samtidig er det vanskelig å trekke tydelige avgrensninger mellom bilpleiedelen av bransjen og øvrige deler av bilbransjen. Dersom kun deler av bransjen skal omfattes av allmenngjøring, tilsier dette at avgrensningen bør utformes så tydelig som mulig, slik at den er håndterbar for både virksomheter og Arbeidstilsynet ved praktisering av regelverket.

Arbeidstilsynet støtter i hovedsak det foreslåtte forskriftsutkastet og mener at det vil være et hensiktsmessig og forholdsmessig virkemiddel. Vi foreslår likevel enkelte presiseringer for å sikre klarere krav og mer effektiv håndheving, særlig knyttet til bestemmelsen om arbeidstøy og vernefottøy.

Med vennlig hilsen

Arbeidstilsynet

Tonje Faanes
seksjonsleder

Stian Johansen
seniorrådgiver

Dette brevet er elektronisk godkjent.

Postadresse: Postboks 4720 Torgarden, 7468 Trondheim, Norge

Telefon: +47 73 19 97 00

Organisasjonsnummer: 974 761 211

www.arbeidstilsynet.no